

WOJCIECH MUELLER

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu

<https://orcid.org/0000-0002-1354-7190>

wojciech.mueller@wp.pl

Męczeństwo z powodu *odium fidei* – na przykładzie zabójstwa ks. Stanisława Streicha w świetle zbrodni lubońskiej

1. Męczeństwo w świetle nauki Kościoła – 2. Pojęcie męczeństwa w nauce prawa kanonizacyjnego – 3. Osoba męczennika – 4. Śmierć kandydata na ołtarze – 5. Prześladowca – 6. Fama męczeństwa

Analiza „zbrodni lubońskiej” z 27 lutego 1938 r., dokonanej na proboszczu parafii św. Jana Bosko w Luboniu – ks. Stanisławie Streichu, ciągle budzi emocje, pomimo iż od jego męczeńskiej śmierci upłynęło tak wiele lat. Kościół luboński pw. św. Jana Bosko, który miał być konsekrowany 15 maja 1938 r. przez kard. Augusta Hlonda – prymasa Polski, to dzieło jego nieutrudzonej pracy i wysiłku. Niespełna trzyletnia działalność duszpasterska tragicznie zmarłego kapłana pozostawiła po sobie nie tylko obfite i błogosławione owoce, ale miała szczególne znaczenie w Luboniu – terenie głównie zamieszkałym przez robotników, wśród których wroga komunistyczna działalność w stosunku do Kościoła i państwa intensywnie się rozwijała. Nie ulega najmniejszej wątpliwości fakt, że osoba tak gorliwego społecznika, jakim okazał się ks. Streich, była bardzo źle odbierana przez komunistów, którzy drogą zmian ustrojowych pragnęli wprowadzić nowy ład.

Ks. Stanisław Streich był dobrym pasterzem powierzonej mu owczarni, a treścią jego życia było umiłowanie Boga nade wszystko. Połączył pracę duszpasterską ze wznoszeniem nowego kościoła, która zakończyła się jego śmiercią

z ręki komunistycznego prześladowcy *in odium fidei*¹. Wierny sługa Kościoła i polski patriota uzyskał palmę męczeńską, a jego sława stała się pretekstem do rozpoczęcia w archidiecezji poznańskiej procesu beatyfikacyjnego lubońskiego męczennika.

Analiza literatury z zakresu prawa kanonizacyjnego, a także dokumentów zebranych w trakcie dochodzenia diecezjalnego na temat męczeństwa sługi Bożego pozwoliła w niniejszym artykule podjąć proces badawczy, dotyczący alarmującego *memento* na przykładzie zbrodni lubońskiej dokonanej na katolickim księdzu. Z tego powodu sformułowano następujące pytania, związane z realizacją powyższych celów: Na ile śmierć ks. Stanisława Streicha jest śmiercią męczeńską w rozumieniu prawa kanonizacyjnego? Czy wszystkie elementy „zbrodni lubońskiej” odpowiadają nauce Kościoła w zakresie męczeństwa? Na ile fama męczeńskiej śmierci ks. Stanisława Streicha jest alarmującym *memento* dla potomnych?

1. Męczeństwo w świetle nauki Kościoła

Kościół nieustannie przypomina, że męczeństwo od starożytnych czasów przyrównywane było do chrztu z wody i nazywano je chrztem krwi². Wprawdzie sama śmierć męczeńska ma moc zglądzenia grzechów i udzielenia łaski, ale – o ile to możliwe – od męczennika wymaga się, by wewnątrznie był dysponowany do jej przyjęcia. W dochodzeniu kanonizacyjnym zwraca się szczególną uwagę na konieczność akceptacji śmierci, jakiej przykład dał Chrystus³. Jest On wzorem przyjęcia cierpienia i odpowiednich postaw wobec prześladowcy, nawet wówczas, kiedy został niesprawiedliwie skazany i umęczony. Wielokrotnie na kartach Ewangelii pojawia się zapowiedź cierpień Jezusa oraz ochotna akceptacja męki. Wprawdzie Chrystusowi towarzyszy obawa, niepokój, a nawet strach przed męczeństwem, ale w pełni świadomie i dobrowolnie przyjmuje wyrok śmierci, aby spełnić swoją zbawczą misję. Mękę i śmierć przyjmuje z ochotą, bez nienawiści do prześladowców, odnosząc się do nich z miłością. Przebacza, a nawet modli się za nich⁴. Konieczność aktu woli jest warunkiem niezbędnym, aby fakt męczeństwa był czynem zasługującym. Bardzo ważne jest, by ów akt był wolny, niezdeteminowany przez żadne działanie z ze-

¹ Por. Henryk Misztal. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei” i kult pierwszych męczenników. W *Postępowanie kanonizacyjne drogą męczeństwa* (Świętość Kanonizowana 8). Red. Szczepan T. Praśkiewicz, 15. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

² Por. Misztal. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei”, 22.

³ Por. Misztal. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei”, 15–16.

⁴ Por. Misztal. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei”, 16.

wnątrz. Wolność takiego czynu zakłada pełną świadomość człowieka. Bez niej nie można mówić o wyznaniu wiary, a bez wolności nie ma aktu zasługującego. Akceptacji śmierci ma towarzyszyć cnota męstwa, z której wypływa stałość w wierze konieczna męczennikowi. Uwidacznia się ona w cierpliwym znoszeniu cierpienia i nie stawianiu oporu prześladowcy⁵. Dlatego też zasadniczymi elementami, które należy rozpatrzyć w postępowaniu kanonizacyjnym, prowadzonym drogą udowodnienia męczeństwa, są: wskazanie konkretnej osoby męczennika, wskazanie osoby prześladowcy, udowodnienie rzeczywistej śmierci oraz wykazanie przyczyny śmierci⁶. Taka konstrukcja w sprawach o męczeństwie przyjęta jest od czasów papieża Benedykta XIV, który na powyższe elementy zwrócił uwagę w 3. tomie swego fundamentalnego dzieła *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione*⁷. Takie rozumienie męczeństwa wspomagane jest obecnym prawodawstwem kanonizacyjnym, zawartym w konstytucji apostolskiej *Divinus perfectionis Magister* z 25 stycznia 1983 r., a sprecyzowanym w zatwierdzonym w 2000 r. regulaminie dykasterii oraz popartym szczegółowym prawodawstwem w tym przedmiocie, zawartym w *Normae servandae in Inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum*⁸ – w niektórych decyzjach podjętych przez wyżej wspomnianą dykasterię⁹ oraz w jej regulaminach¹⁰. Natomiast późniejsza instrukcja, *Sanctorum Mater* – o prowadzeniu dochodzenia diecezjalnego lub eparchialnego w sprawach kanonizacyjnych – z 22 lutego 2007 r., zajmuje się jedynie fazą dochodzenia diecezjalnego procesu beatyfikacyjnego i ma na celu skuteczniejsze ułatwienie współpracy między Stolicą Apostolską a biskupem w danej sprawie poprzez wyjaśnienie obowiązujących norm prawa w sprawach beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych, ułatwienie ich stosowania i ukazanie sposobu wykonania tych norm¹¹.

⁵ Por. Misztal. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei”, 24–25.

⁶ Por. Wiesław Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej. W *Postępowanie kanonizacyjne drogą męczeństwa* (Świętość Kanonizowana 8). Red. Szczepan T. Prażkiewicz, 45. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

⁷ Benedictus XIV. 1839–1842. *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione*. T. 1–7. Prati.

⁸ Congregatio de Causis Sanctorum (dalej: CCS). 1983. *Normae servandae in Inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum, 7 februarii 1983*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.

⁹ CCS. 1985. *Norme sull'amministrazione dei beni delle Cause di Canonizzazione, Roma 20 agosto 1985*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.

¹⁰ CCS. 2000. *Regolamento della Congregazione per le Cause dei Santi, Roma 1983*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana; CCS. 2000. *Regolamento della Congregazione delle Cause dei Santi, dicembre 2000*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.

¹¹ Por. Sławomir Oder. 2009. Złożenie akt dochodzenia diecezjalnego w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, weryfikacja jego ważności i opracowanie „Positio”. W *Postępowanie beatyfikacyjne*

2. Pojęcie męczeństwa w nauce prawa kanonizacyjnego

Papież Benedykt XVI w przesłaniu z 24 kwietnia 2006 r., skierowanym do uczestników sesji plenarnej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, potwierdził, że koncepcja męczeństwa w Kościele ma być pojmowana oraz interpretowana zgodnie z wykładem uczynionym przez Benedykta XIV: „Męczeństwo jest dobrowolnym przyjęciem śmierci za wiarę w Chrystusa lub za jakąś cnotę, która odnosi się do Boga”¹². Papież podkreślił jednocześnie, że jest to „nauczanie niezmienne Kościoła”.

Koncepcję męczeństwa na gruncie prawa kanonizacyjnego sformułował Prosper Lambertini – jeszcze przed wyborem na biskupa Rzymu (17 sierpnia 1740 r.) – w słynnym dziele *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione*. Zawarł w nim obszerny wykład, który miał u podstaw myśl teologiczną, ale także usystematyzował opinie teologów i chrześcijańskich pisarzy od starożytności oraz przypadki zawarte w martyrologium rzymskim i innych martyrologiach wschodnich. W dokumencie tym: „Rozróżnił męczeństwo w sensie teologicznym – «wobec Boga» (*coram Deo* – relacji duszy do Boga) i w sensie prawnym – «wobec Kościoła» (*coram Ecclesia* – relacji męczennika do Kościoła)”¹³. To drugie jest orzekane po specjalnym postępowaniu na podstawie tego, co podpada pod zmysłowe i rozumowe poznanie człowieka. Jest nazywane męczeństwem kanonizowanym, bo uznanym w Kościele poprzez akt beatyfikacji lub kanonizacji męczennika, któremu odtąd będzie można oddawać kult publiczny (KPK 1983, kan. 1186; KKKW, kan. 885) w zakresie i formie należnej błogosławionemu lub świętemu. Jest ono zakresowo węższe od pierwszego, bo wszyscy męczennicy *coram Ecclesia* są męczennikami *coram Deo*¹³.

Chociaż męczeństwo wielu *coram Deo* nie jest orzeczone przez Kościół w formie beatyfikacji lub kanonizacji, można im oddawać kult prywatny. Więcej – ich świadectwo nie powinno być zapomniane, na co wskazał św. Jan Paweł II w czasie obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000, zaś specjalna komisja przygotowała katalogi świadków wiary XX w. (ok. 13 400 imion i nazwisk oraz świadectw „nieznanych żołnierzy sprawy Bożej” ze 106 krajów)¹⁴. Na uwagę

na drodze heroiczności cnót (Świętość Kanonizowana 3). Red. Szczepan T. Prażkiewicz, 89. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.

¹² Papież cytuje fragment z dzieła papieża Benedykta XIV *Martyrium esse voluntariam mortis perpressionem, sive tolerantiam propter Fidem Christi, vel alium virtutis actum ad Deum relatam*. Cyt. za: Henryk Misztal. 1997. *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne, 47.

¹³ Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 37.

¹⁴ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 37.

zasługuje fakt, iż wpis do takiego katalogu, co podniosła Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych w specjalnej nocie z 28 grudnia 2009 r., nie jest równoznaczny z beatyfikacją¹⁵. Jednocześnie umieszczenie w katalogu nie jest przeszkodą do prowadzenia procesu, w którym mają być weryfikowane elementy prawno-kanoniczne męczeństwa¹⁶.

Odwołując się do zbrodni popełnionej na ks. Stanisławie Streichu, należy wskazać na dwa istotne elementy męczeństwa: podmiotowy (personalny) oraz przyczynowy – *Martyrem non facit poena sed causa* – zarówno po stronie prześladowcy, jak i ofiary¹⁷. Element materialny męczeństwa ks. Streicha to śmierć, natomiast elementy personalne to osoba męczennika i osoba prześladowcy. Ważne także są elementy formalne zbrodni: motywy zadania śmierci i motywy jej przyjęcia. Podejmowane refleksje w tym zakresie ma na celu doprowadzić do pewności moralnej, że śmierć kandydata na ołtarze była rzeczywista (realna), przez ofiarę została przyjęta ze względu na umiłowanie wiary, przez jej sprawcę była zadana z nienawiści do wiary, a oprócz tego zgodna z normami prawno-teologicznymi, odnoszącymi się do męczeństwa¹⁸.

3. Osoba męczennika

Sama utrata życia, nawet przy najbardziej wyrafinowanych działaniach, nie jest wystarczająca do zakwalifikowania czyjejś śmierci jako męczeństwa wobec Kościoła, a nawet, jak stwierdził Benedykt XIV:

By ktoś mógł zostać zaliczony do męczenników, nie wystarczy gotowość przyjęcia śmierci za Chrystusa (...), lecz trzeba wytrwania w tej woli bez trwogi i cierpliwie aż do śmierci i w czasie samej śmierci¹⁹.

¹⁵ Por. Archiwum Postulacji sługi Bożego ks. Stanisława Streicha w Kobylnicy (dalej: APSS Kobylnica). Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. VAR. 4929/99. Roma 2009.

¹⁶ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 37.

¹⁷ Cytat ten pochodzi od św. Augustyna. Zob. Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,1; nr 13,1.

¹⁸ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 38.

¹⁹ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,4. Por. Misztal. 1997. *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*, 52–53.

Kandydat do chwały ołtarzy dyspozycję do męczeństwa winien posiadać i wykazywać w życiu poprzedzającym ten akt, a jego osoba musi być dobrze poznana. Nie kanonizuje się anonimowych męczenników, nie dopuszcza się intencji domniemanej. Należy też udowodnić, że ofiara była gotowa przyjąć śmierć z miłości do wiary. „Warunkiem pełnego męczeństwa jest przyjęcie śmierci dla Chrystusa” – tak zdecydowanie nauczał św. Tomasz z Akwinu. Akwinata głosił ponadto:

Męczennicy są świadkami wiary, bo przez swoje cierpienie cielesne, znoszone aż do śmierci, dali świadectwo prawdzie nie jakiegokolwiek, ale „prawdzie wiodącej do życia w pobożności” (Tt 1,1), danej nam przez Chrystusa. Tą prawdą jest prawda wiary, wobec czego prawda wiary jest tą przyczyną, z powodu której męczennicy ponieśli śmierć²⁰.

Papież Benedykt XIV wyróżnił także *fides credendorum* oraz *fides agendorum*. Do pierwszej kategorii przynależą prawdy z depozytu wiary (*veritates theoreticae*)²¹:

Do męczenników należy zaliczyć tych wszystkich, którzy ponieśli śmierć z powodu przepowiadania czy wyznania prawd wiary, jak np. tajemnicy Trójcy Świętej, wcielenia Syna Bożego czy jakiegokolwiek innej albo innych lub wszystkich artykułów wiary katolickiej²².

Do drugiej kategorii – *fides agendorum* – zaliczył wartości praktyczne (*veritates practicae*)²³: obrona jakiegokolwiek chrześcijańskiej cnoty, odrzucenie grzechu, bycie sprawiedliwym, postawa dobrze czyniącego, itp. Jest to wyznanie wiary *in facto*. A zatem przyczyną dostateczną męczeństwa po stronie ofiary jest nie tylko wyznanie wiary, lecz jakakolwiek cnota włana, a nie polityczna, która za cel ma Chrystusa²⁴. Stąd jest męczeńskim cierpienie z uwagi na: „Wyświadczane dobro lub unikanie grzechu ze względu na Chrystusa, ponieważ to wszystko należy do poświadczenia wiary. (...) Cierpi także ze względu na Chrystusa (...), kto cierpi z powodu jakiegokolwiek dzieła sprawiedliwości z miłości do Chry-

²⁰ Tomasz z Akwinu. 1960. *Suma Teologiczna*. Cz. 1–2. Tłum. Pius Belch. London: „Veritas”, zagadnienie 124, art. 5. https://www.katedra.uksw.edu.pl/suma/suma_1.pdf (12.11.2022).

²¹ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 19,3.

²² Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 19,3.

²³ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 19,8.

²⁴ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 44.

stusa”²⁵. Dlatego, jeśli udowodni się, iż swoją postawą ofiara chciała dać chwałę Bogu, to jej śmierć była męczeńską.

Zabójstwo ks. Stanisława Streicha, w kwestii męczeństwa rozumianego przez prawo kanonizacyjne, w pełni odpowiada myśli teologicznej Benedykta XIV, który nadał kształt nauce o przedmiocie wiary, będącej podstawą do uznania męczeństwa na gruncie tegoż prawa. A zatem śmierć *in odium fidei* dotyczy człowieka, wiernego katolika, który cieszy się opinią męczeństwa, gdyż naśladowując bliżej Jezusa Chrystusa, poświęcił swoje życie w akcie męczeńskim. Kościół katolicki może uznać za męczennika człowieka ochrzczonego, przynależącego do tego Kościoła, bądź dysponowanego do takiego aktu, a przez chrzest krwi do niego włączonego²⁶. Życie i męczeńska śmierć ks. Streicha w pełni takiemu rozumieniu odpowiada²⁷, co potwierdziły zebrane dokumenty fazy diecezjalnej procesu beatyfikacyjnego. W ich zakres weszły wszystkie zebrane pisma niedrukowane oraz dokumenty i publikacje odnoszące się do kandydata na ołtarze, a także autentyczne i wiarygodne dokumenty dotyczące jego życia i działalności. Najliczniejsze i najcenniejsze źródła, zarówno rękopiśmienne, jak i drukowane, a także inne pamiątki pochodzą z Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu na Ostrowie Tumskim, z Archiwum parafii św. Jana Bosko w Luboniu przy ul. Jagiełły 11 oraz z Archiwum Postulacji sługi Bożego ks. Stanisława Streicha w Kobylnicy. Z kolei zbiory poznańskich bibliotek umożliwiły odnalezienie licznych artykułów opublikowanych na łamach czasopism, które włączono do akt sprawy²⁸. Nieocenionymi źródłami okazały się listy ks. Streicha pisane do rodziny, głównie do matki, a także myśli bądź sentencje wypowiedziane przez sługę Bożego.

4. Śmierć kandydata na ołtarze

Śmierć kandydata na ołtarze należy do kluczowych spraw w dochodzeniu kanonizacyjnym dotyczącym męczeństwa. W przypadku zbrodni popełnionej na ks. Streichu należy wskazać, że zaistniała ona na tle politycznym, światopoglądowym i społecznym. Natomiast na gruncie prawa kanonicznego taką zbrodnię mo-

²⁵ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 19,3.

²⁶ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 44–45.

²⁷ Por. Wojciech Mueller. 2019. Droga do świętości. W *Biuletyn informacyjny poświęcony Słudze Bożemu ks. Stanisławowi Streichowi*. T. 2. Red. Wojciech Mueller, 2–3. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”.

²⁸ Zob. przypis nr 40.

zemy traktować jako męczeństwo, które dotyczy tylko osoby zmarłej, a fakt śmierci uznać za pewny²⁹. Śmierć bowiem jest elementem koniecznym, przy czym musi być ona faktyczna (fizyczna). Nie wystarcza śmierć prawna, np. pozbawienie praw publicznych w porządku świeckim, albo ekskomunika kościelna³⁰. Benedykt XIV tylko męczeństwem „w zaraniu”, a nie rzeczywistym, nazwał znane w Kościele starożytnym różne kategorie osób: *professores, confessores, designati, coronati, vindicati*, do których odnoszono tytuł męczennika z uwagi na ich dyspozycję do przyjęcia śmierci wyrażaną przed sądami (i samo wyznanie przed nimi wiary), znoszenie tortur, bądź skazanie na śmierć, ale bez wykonania wyroku³¹. Papież dopuszczał uznanie za męczennika chrześcijanina śmiertelnie ranionego, uratowanego wskutek Bożej interwencji, jeśli dodatkowo wykaże się, że tenże aż do naturalnej śmierci praktykował cnoty w stopniu heroicznym. Nie wystarcza samo ciężkie okaleczenie, choćby jego charakter śmiertelny potwierdzały lekarskie opinie³².

Według jurysprudencji nie jest męczeństwem *coram Ecclesia* pozbawienie władz wolitywnych i intelektualnych, przy zamiarze prześladowcy zachowania życia wegetatywnego ofiary³³. Natomiast za taką może być uznana śmierć fizyczna zamierzona przez sprawcę, a którą poprzedziły męczarnie, tortury, oddziaływania farmakologiczne, mające doprowadzić do obłąkania, utraty świadomości itd. W takich przypadkach należy wykazać akceptację śmierci przez ofiarę w czasie pozostawania w pełni władz umysłowych³⁴.

Do stwierdzenia śmierci nie wystarcza długotrwała nieobecność. Nawet gdyby zadano ją w największej konspiracji, konieczne jest zdobycie pewności moralnej co do śmierci materialnej. Podstawą dla niej mogą być zeznania świadków, w tym funkcjonariuszy więziennych lub obozowych, akta procesów karnych, opinie biegłych historyków i lekarzy itp. Dopuszcza się też pośrednie wnioskowanie z życia sługi Bożego, wskazującego na jego relacje z najbliższymi, o ile z nich wynika, że gdyby żył, powróciłby do rodziny, wspólnoty zakonnej czy kapłańskiej. Natomiast sam upływ czasu – chociaż znacząco przekraczający śred-

²⁹ Por. Henryk Misztal. 1981. *Causae historcae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski, 18–19.

³⁰ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 12,1.

³¹ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 12,10.

³² Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 12,13.

³³ Por. Ernesto Piacentini. 1979. *Il martirio nelle causa dei Santi. Concetto teologico-giuridico. Morte psicologica e martirio blanco. Procedura antica e moderna. Riforma paolina. Fermenti per ulteriori aggiornamenti*. Roma: Libreria Editrice Vaticana, 37–38; Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 39.

³⁴ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 12,21; nr 38,23.

nią długość życia – nie wystarcza. Z kolei brak aktu zgonu albo zwłok nie jest przeszkodą niweczącą³⁵.

Śmierć może nastąpić wskutek przelania krwi, wywołanego gwałtownym działaniem (np. ścięcie, rozstrzelanie, podanie trucizny), albo zadaniem ran prowadzących w dłuższym czasie do utraty życia (sposób bezpośredni zadania śmierci – *directe et immediate*). Może też być skutkiem fizycznego udęczenia prowadzonego w warunkach zagrażających życiu (np. w ciężkim więzieniu, kamieniołomie, na statku, w obozie zagłady – *ex aerumnis carceris*)³⁶. Takie przypadki traktuje się jako pośredni sposób zadania śmierci (*indirecte et mediate*). W przypadku śmierci, po uprzednim zwolnieniu, trzeba udowodnić zależność skutku od przyczyny³⁷. O ile fakt śmierci musi być pewny, o tyle konkretna data, jak i szczegółowe okoliczności jej zadania, w tym dotyczące miejsca egzekucji, mogą zawierać dozę prawdopodobieństwa, chociaż od pierwszych wieków chrześcijaństwa dążono do ich ustalenia, ponieważ były znaczące dla rozwoju kultu męczenników³⁸. Dowody należy oceniać z uwzględnieniem okoliczności. W odróżnieniu od starożytności, gdy egzekucje wykonywano publicznie, dziś prześladowcy czynią to często w tajemnicy, niszcząc lub ukrywając zwłoki. W przesłaniu do zebrania Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych z 24 kwietnia 2006 r. papież Benedykt XVI pisał wręcz o strategiach *ex parte persecutoris*³⁹.

Śmierć ks. Streicha nastąpiła poprzez ranę zadaną z broni palnej, wymierzonej z bliskiej odległości w twarz kapłana. 27 lutego 1938 r. o godz. 9.30 ks. Streich zasiadł w konfesjonale, by słuchać spowiedzi. W tym czasie Wawrzyniec Nowak – zamachowiec, po nocy spędzonej na grze w karty, około godziny 8.00 zjadł śniadanie, włożył do kieszeni czarnego płaszcza 9-strzałowy browning kalibru 6,35 mm i wyszedł z domu. Punktualnie o godz. 10.00 rozpoczęła się Msza św., którą odprawiał ks. Streich. W kościele nie było wikariusza, gdyż tego dnia chorował. Po odejściu od ołtarza proboszcz zdjął ornat przy stole i skierował się ku ambonie, aby jeszcze przeczytać Ewangelię i wygłosić kazanie. Przyciskając lewą ręką do piersi niesioną księgę, prawą ręką błogosławił główki dzieci, prosząc o przejście. Wkrótce zbliżył się do ambony. Nagle, niespodziewanie dla wszystkich, wyskoczył człowiek z wysoko podniesioną ręką i strzelił dwukrotnie do księdza, mierząc w jego twarz zwróconą w kierunku na-

³⁵ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 40.

³⁶ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 12,3.

³⁷ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 39.

³⁸ Por. Misztal. 1981. *Causae historcae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*, 18–19.

³⁹ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 40.

pastnika. Pierwszy strzał, jak się później okazało, był tym śmiertelnym, gdyż kula przeszła pod prawym okiem, przebiła kość czaszkową i utkwiała w mózgu. Druga kula trafiła w podniesiony ewangeliarz. Ksiądz natychmiast padł do tyłu na prawy bok i już się nie poruszył. Po kilku sekundach zamachowiec zrobił krok naprzód i oddał dwa kolejne strzały w plecy ks. Streicha. Powstała nieopisana panika: dzieci zaczęły krzyczeć i gwałtownie rozpychać się w kierunku wyjścia⁴⁰.

Według relacji sądowej kościelnego Franciszka Krawczyńskiego i innych świadków zabójca wbiegł na ambonę, wznosząc hasła: „Niech żyje komunizm!” oraz „Wynoście się z kościoła; to za waszą wolność!” Kościelny, słysząc strzały, wybiegł z zakrystii i rzucił się na zamachowca, chwytając jego rękę uzbrojoną w pistolet. Doszło do szamotaniny, podczas której padły kolejne strzały. Kościelny został ranny w prawą skroń i lewy bark. Pociski zraniły również dwie inne osoby: 12-letniego Ignacego Pacyńskiego oraz Katarzynę Ciesielską, która została raniona w prawe ramię⁴¹.

5. Prześladowca

W pierwszych wiekach chrześcijaństwa jako prześladowców wskazywano konkretne osoby fizyczne. Byli nimi: cesarze rzymscy – z ich ustawodawstwem wymierzonym w chrześcijan, lokalni urzędnicy – stosujący je wielokrotnie nadgorliwie oraz bezpośredni wykonawcy wyroków. Działali oni w ramach określonej organizacji społeczeństwa, cesarstwa. Natomiast papież Benedykt XIV zwrócił uwagę na to, że indywidualnym prześladowcą, czyli tyranem, może być nie tylko poganin czy innowierca, lecz także niegodziwy chrześcijanin. Nie tylko heretycy, schizmatycy, ale i katolicy mogą uczestniczyć w wymierzaniu kary z nienawiści do wiary, czyli być prześladowcami. Takie postawy brał pod uwagę sam Chrystus (Mt 10,18-21), opisywali św. Jan Chryzostom i św. Augustyn, ukazując konkretne sprawy⁴². Warto wspomnieć, chociażby śmierć świętych: Stanisława ze Szczepanowa, Tomasza Becketa czy Jana Nepomucena: „Z których pierwsze-

⁴⁰ 1938. „Wstrząsająca zbrodnia komunisty w Luboniu”. *Samoobrona Narodu* 6 (10): 3; 1938. „Potworna zbrodnia w kościele w Luboniu”. *Tygodnik Parafialny* 10: 3; 1938. „Co ten strzał oznacza?”. *Warszawski Dziennik Narodowy* 4 (59): 3; 1938. „Cóżżeś to uczynił, Kainie!”. *Przewodnik Katolicki* 44 (11): 160–162; 1938. „Szczegóły potwornej zbrodni w Luboniu”. *Kurier Warszawski* 118 (59): 14; 1938. „Wstrząsająca w swej grozie zbrodnia w kościele”. *Orędownik* 68 (49): 1–2; 1938. „Na miejscu męczeńskiej śmierci kapłana”. *Orędownik* 68 (50): 1–2.

⁴¹ Por. Wojciech Mueller. 2017. *Błogosławiona krew – męczeństwo sługi Bożego ks. Stanisława Streicha*. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”, 48.

⁴² Por. Bar. 2012. *Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej*, 51.

mu śmierć była zadana przez polskiego króla Bolesława, drugiemu – przez króla Anglii Henryka, a trzeciemu przez króla Niemiec Wacława. Wszyscy z nich byli katolikami”⁴³.

Od drugiej połowy III w. jako tyrani występują też osoby moralne, a Benedykt XIV wskazał na możliwość ich uznania za prześladowców w procesach kanonizacyjnych. Do prześladowców zbiorowych zalicza się m.in. wrogie religii systemy totalitarne, rewolucyjne albo grupy terrorystyczne⁴⁴. Jednakże w postępowaniu kanonizacyjnym dotyczącym męczeństwa dąży się do wskazania indywidualnego prześladowcy. Niemożliwość jego imiennego określenia nie jest przeszkodą niweczącą. W każdej bowiem sprawie trzeba najpierw stwierdzić, że prześladowca jest osobą różną od osoby męczennika⁴⁵. Jako podstawę dla takiego warunku należy wskazać naukę Chrystusa – dotyczącą zapowiedzi prześladowań (Mt 10,17-22) czy śmierci św. Piotra (J 21,18) – pisma Ojców Kościoła i św. Tomasza z Akwinu⁴⁶. Ponadto ze strony prześladowcy musi nastąpić konkretne działanie. W przeciwnym przypadku – nawet przy pragnieniu męczeństwa po stronie ofiary i fakcie jej śmierci – męczeństwo nie może być uznane za prawdziwe⁴⁷. Stąd też istotny wątek zabójcy ks. Stanisława Streicha – Wawrzyńca Nowaka, komunistycznego agitatora.

Wawrzyniec Nowak pojawił się w Luboniu w 1936 r. i zamieszkał u komunisty Jakuba Sobczaka. Przybył on z Wołynia, gdzie miał żonę Katarzynę Krawczenko, pochodzenia rosyjskiego, oraz córkę. Na wschodzie ówczesnej Polski aktywnie działał w Polskiej Partii Socjalistycznej – Lewica (PPS-Lewica), będącej faktycznie legalną osłoną dla działalności komunistycznej oraz pełnił funkcję prezesa radykalnego Związku Zawodowego Pracowników Budowlanych. Bez wątplenia Wawrzyniec Nowak należał do najbardziej tajemniczych osób na obszarze Lubonia w okresie międzywojennym. Urodzony w Luboniu w 1890 r., w młodzieńczym wieku wyjechał w świat, zrywając na kilkadziesiąt lat wszelki kontakt z pozostałą w Luboniu rodziną. Jego życiorys jest nieznanymi. Mimo starannych poszukiwań archiwalnych nie udało się dotąd natrafić na dokumenty sporządzone podczas śledztwa w sprawie zabójstwa księdza. Jedyny materiał, jakim dziś dysponujemy, to relacje dziennikarskie z procesu Nowaka. Jedno jest pewne, że już po kilku tygodniach od jego przyjazdu do Lubonia rozpoczęło się prześladowanie ks. Stanisława

⁴³ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 13,3.

⁴⁴ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 52.

⁴⁵ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,2.

⁴⁶ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,1–3.

⁴⁷ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,3–4.

Streicha. Do duszpasterza przychodziły anonimy zapowiadające śmierć, włamano się do kościoła, napadnięto na stróża kościelnego, a samego księdza obrzucono kamieniami, gdy wracał po odprawieniu październikowego nabożeństwa. Niewątpliwie od chwili przybycia Nowaka do Lubonia komunizm „zaczął podnosić głowę”, a komuniści lubońscy zdołali opanować cały ruch robotniczy pod płaszczykiem organizacji socjalistycznej⁴⁸.

W styczniu 1938 r. w umyśle Wawrzyńca Nowaka powoli dojrzywał plan zabicia ks. Streicha i być może, jak wspomniano na procesie zabójcy, także ks. wikariusza dr. Wiktora Koperskiego. Nic nie wiadomo na temat domniemyanych współników ani osób, które mu to sugerowały. 27 lutego 1938 r. Nowak zamordował ks. Streicha w kościele podczas celebrowania Mszy św.⁴⁹ Po dokonaniu zbrodni, morderca usiłował uciec przez niewykończoną nawę główną, ale tam został ujęty i rozbrojony przez 3 mężczyzn. Tłum chciał go zlinczować. Zaprowadzono go do dworcowej poczekalni w pobliżu kościoła. Skutego w kajdanki przewieziono pociągiem do Poznania⁵⁰. Wawrzyniec Nowak – prześladowca – stał się przyczyną determinującą śmierć ofiary. Jego działania były zarówno bezpośrednie (sprawcze), jak i też pośrednie – zwane przyczyną okazjonalną⁵¹.

W procesie beatyfikacyjnym, na etapie redagowania *Positio super martyrio. Posnaniensis beatificationis et canonisationis Servi Dei Stanislai Streich sacerdotis dioecesiani (1902–1938)*⁵², wykazano nie tylko zbrodnicze działanie prze-

⁴⁸ Por. Mueller. 2017. *Błogosławiona krew – męczeństwo sługi Bożego ks. Stanisława Streicha*, 37–38.

⁴⁹ 1938. „Komunista zamordował kapłana w kościele”. *Kurier Poznański* 33 (95): 1; 1938. „Krwawa tragedia w kościele. Ksiądz zamordowany na stopniu kazalnicy”. *Robotnik* 44 (60): 4; 1938. „Ofiarą skrytobójstwa u stóp ambony”. *Ilustracja Polska* 11 (10): 10; 1938. „Pod wrażeniem zbrodni w Luboniu”. *Ilustracja Polska* 11 (10): 10–11; 1938. „Wstrząsająca w swej grozie zbrodnia w kościele”. *Kurier Poznański* 33 (95): 18–19; 1938. „Zbrodnia w Luboniu”. *Gość Niedzielny* 16 (11): 144.

⁵⁰ Por. Mueller. 2017. *Błogosławiona krew – męczeństwo sługi Bożego ks. Stanisława Streicha*, 48.

⁵¹ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 11,2.

⁵² *Positio* (pozycja) – udokumentowane całe życie i działalność sługi Bożego oraz zeznania świadków na temat jego świętości, uwzględniający męczeństwo. Regulamin Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych zaleca, aby cały materiał *Positio* był ułożony w porządku chronologicznym, tj. według faz życia kandydata na ołtarze. Niekiedy w pozycjach spraw dawnych zachowywano także porządek rzeczowy, zwłaszcza gdy działalność danego sługi Bożego była szeroka i wielokierunkowa. Źródła pisane i zeznania ustne powinny być krytycznie ocenione w kontekście historycznym okresu, którego dotyczą. Każde *Positio* jest inne i posiada swoje uwarunkowania zarówno dowodowe, jak też historyczno-lokalne i personalne. Odnosnie do męczeństwa ks. Streicha przygotowano tekst *Positio* w porządku chronologicznym. Zob. APSS Kobylnica. *Positio super martyrio. Posnaniensis beatificationis et canonisationis Servi Dei Stanislai Streich sacerdotis dioecesiani (1902–1938)*. Poznań 2021, 1–473.

śladowcy – Wawrzyńca Nowaka, lecz także jego motywy zadanej zbrodni, które odpowiadają nauce Benedykta XIV: „Powodem wymaganym po stronie tyrana powinna być nienawiść do wiary lub do dobrego dzieła przepisane przez wiarę Chrystusa”⁵³. Tak jak po stronie ofiary należy udowodnić miłość do wiary, tak po stronie prześladowcy – nienawiść do niej, do jej prawd teoretycznych lub praktycznych (*veritates teoreticae – veritates practicae*). Nienawiść może być okazywana wprost i bezpośrednio albo ubocznie i pośrednio. Natomiast podstawowe środki służące udowodnieniu przyczyny męczeństwa po stronie prześladowcy zachodzą, jeśli śmierć zasądził on na podstawie publicznej władzy (wówczas motywy śmierci mogą znajdować się w wyroku). Jeśli śmierć była zadana z nienawiści do wiary chrześcijańskiej jako przeciwnej kultowi bożków, to należy zwrócić uwagę na ewentualny dialog między prześladowcą i ofiarą. Mogą na nią wskazywać też obietnice czynione skarżonemu, aż po obietnicę niekarania w przypadku wyparcia się wiary w Chrystusa. W przypadku gdy chrześcijanin odmówił aktu przeciwnego wierze i moralności bądź „uczynił coś zgodnego z religią chrześcijańską, co było zabronione przez niesprawiedliwe prawa tyranów”, należy analizować sposób zadania śmierci⁵⁴.

Warto także zauważyć, że gdyby sędzia wydał wyrok skazujący na śmierć – przekonany o zaistnieniu zbrodni na podstawie oszczerczych oskarżeń, a nie z powodu nienawiści do wiary – wówczas badać należy motywację oskarżyciela. To ta intencja popycha tyrana do zadania śmierci, a to z kolei wystarcza do tego, by wnioskować o męczeństwie: „Stąd, jeśli się zdarzy, że ktoś z nienawiści do wiary posądza chrześcijanina przed tyranem o przestępstwo, z powodu którego tyran zabija chrześcijanina, to chrześcijanin w ten sposób zabity jest męczennikiem”⁵⁵. Benedykt XIV, kierowany doświadczeniem, stwierdził, że jeśli tylko wykaże się, że prześladowca działał z nienawiści do wiary, to nie przeszkadza sprawie fakt, że: „Przedstawiał zupełnie inną pobudkę, o której mówiłby, że to przez nią skazuje na śmierć”⁵⁶.

⁵³ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 13,2.

⁵⁴ Por. Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 54.

⁵⁵ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 13,4.

⁵⁶ Benedictus XIV. 1839. *De Servorum Dei Beatificatione*. T. 3, nr 13,7.

6. Fama męczeństwa

Zbrodnia dokonana na ks. proboszczu Stanisławie Streichu zawiera dwa istotne elementy męczeństwa: podmiotowy (personalny) oraz przyczynowy, a także element materialny męczeństwa, czyli śmierć. Oprócz tego pojawiają się zagadnienia personalne, a więc osoba męczennika i osoba prześladowcy, a także elementy formalne zbrodni: motywy zadania śmierci i motywy jej przyjęcia. Zyskujemy zatem pewność moralną, że śmierć sługi Bożego była rzeczywista i została przez niego przyjęta ze względu na umiłowanie wiary. Śmierć przez jej sprawcę była zadana z nienawiści do wiary – *in odium fidei*: „Jak uświadamiają wykorzystane przykłady z praktyki spraw kanonizacyjnych, życie zawsze jest bogatsze od teorii; stąd konieczność zindywidualizowanego podejścia do każdej sprawy”⁵⁷.

Również takie podejście zyskujemy w prowadzonym drogą męczeństwa procesie kanonizacyjnym ks. Stanisława Streicha, którego śmierć i fama świętości jest alarmującym *memento* dla potomnych. Starania o rozpoczęcie procesu rozpoczęły się zaraz po jego śmierci. Niestety, już na samym początku napotkały obiektywne trudności związane z faktami historycznymi, które rozegrały się na terenach Polski: najpierw wybuch II wojny światowej, a następnie usytuowanie powojennej Rzeczypospolitej w ścisłej kontroli od Związku Radzieckiego. Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że osoba tak gorliwego społecznika, jakim był ks. proboszcz Streich, była bardzo źle odbierana przez komunistów, którzy po II wojnie światowej na obszarze całej Polski wprowadzili dyktaturę opartą na ideologii marksistowskiej⁵⁸.

Żywa fama męczeństwa i świętości sługi Bożego oraz prośby wiernych przyczyniły się do tego, że w latach 2011–2012 w trybie *ne pereant probationes*, zgodnie z art. 82 instrukcji *Sanctorum Mater*, przesłuchano 5 żyjących naocznych świadków śmierci kandydata na ołtarze: Andrzeja Marcinkowskiego, Stanisławę Zytę Błażejczak, Józefa Pawlickiego, Mariana Drajerczaka i Stanisława Malepszaka. Ponadto do akt postępowania do rozpoczęcia procesu włączono: fotokopie teczeki personalnej ks. Stanisława Streicha z Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, fotografie sługi Bożego wykonane podczas różnych uroczystości kościelnych, a także kopie i oryginały publikacji prasowych na jego temat oraz pisemne oświadczenia i wspomnienia świadków⁵⁹.

⁵⁷ Bar. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej, 58.

⁵⁸ Por. Wojciech Mueller. 2021. *Sacerdos et Hostia. Ks. Stanisław Streich – męczennik sprawy Chrystusowej*. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”, 304.

⁵⁹ Por. Mueller. 2021. *Sacerdos et Hostia*, 311–312.

28 października 2017 r. w kościele pw. św. Jana Bosko w Luboniu odbyła się pierwsza sesja procesu beatyfikacyjnego na etapie diecezjalnym, połączona z ustanowieniem trybunału. Od tego dnia kandydatowi na ołtarze zaczął przysługiwać tytuł: sługa Boży. 13 kwietnia 2019 r. w tym samym miejscu, po przeszło półtorarocznej pracy trybunału, odbyła się ostatnia publiczna sesja zakończenia procesu diecezjalnego. Metropolita poznański abp Stanisław Gądecki oraz członkowie trybunału podpisali stosowne dokumenty. Obszerna dokumentacja, licząca prawie 3,5 tys. stron, wraz z aktami procesu została przekazana do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych w Rzymie⁶⁰. 20 czerwca 2020 r. Kongres Zwyczajny Dykasterii wydał dekret ważności dochodzenia diecezjalnego⁶¹ i mianował relatora sprawy w osobie o. dr. hab. Szczepana Praškiewicza OCD⁶². 5 lipca 2021 r. zostało złożone *Positio super martyrio. Posnanesis beatificationis et canonisationis Servi Dei Stanislai Streich sacerdotis dioeciesiani (1902–1938)*, które 22 lutego 2022 r. zyskało aprobatę konsulty historycznej, akceptującej zebrany materiał i dającej odpowiedź *affirmative* w sprawie dokumentów ilustrujących życie ks. Stanisława Streicha – ich historyczności, doboru i podstaw procesowi o sławie męczeństwa sługi Bożego i samego męczeństwa.

*

Przykład męczeństwa ks. Stanisława Streicha w kontekście zabójstwa, które rozegrało się w Luboniu 27 lutego 1938 r., wpisuje się w kanoniczne rozumienie oddania życia *in odium fidei*. Co więcej, rozumienie postrzegania „zbrodni lubońskiej” odpowiada nauce Kościoła w zakresie męczeństwa i to w zasadniczych jej punktach: osoba męczennika, prześladowca, motyw zabójstwa i fakt śmierci. To właśnie ta śmierć zaledwie o 2 lata wyprzedziła zbrodnię katyńską, dokonaną przez ten sam komunistyczny ustrój, przed którym przestrzegał papież Pius XI w encyklice *Divini Redemptoris*, ogłoszonej jeszcze przed wybuchem II wojny światowej, 19 marca 1937 r. Należy ufać, że i współcześnie krew przelewana tak obficie za wiarę – paradoksalnie najbardziej tam, gdzie ta wiara wydaje się najsłabsza – przyczyni się do jej odrodzenia w krajach laicyzujących się, niekiedy wręcz programowo⁶³.

⁶⁰ Por. Mueller. 2021. *Sacerdos et Hostia*, 329.

⁶¹ APSS. Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. 3303-5/20. Roma 2020.

⁶² APSS. Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. 3303-7/20. Roma 2020.

⁶³ Por. Mueller. 2021. *Sacerdos et Hostia*, 12.

Fama męczeńskiej śmierci sługi Bożego jest alarmującym *memento* dla potomnych, czego trafnym podsumowaniem są słowa historyka, o. dr. hab. Pawła Zajęca OMI:

Ludzie modlą się za wstawiennictwem sługi Bożego. Grób księdza znajduje się w pobliżu kościoła parafialnego, którego był proboszczem. Zawsze są na nim świeże kwiaty i zapalone znicze. W parafii powstały różnego rodzaju modlitewne inicjatywy w intencji Jego procesu beatyfikacyjnego. Warto wspomnieć, że w każdy poniedziałek o godz. 15.00 *Caritas* przy parafii pw. św. Jana Bosko w Luboniu w czasie koronki do Miłosierdzia Bożego modli się o Jego beatyfikację (od 8 lat jest patronem Parafialnego Koła *Caritas*). W każdą sobotę (przed Mszą św. o godz. 18.00, podczas modlitwy różańcowej) podawana jest zawsze intencja o szybką beatyfikację ks. Stanisława Streicha, a 27. dnia każdego miesiąca na Mszy św. o godz. 18.00 jest modlitwa w tej samej intencji. Niektórzy członkowie grupy podejmują umartwienia i posty (zazwyczaj w 27. dniu miesiąca) w intencji wyniesienia kapłana na ołtarze. Osoby chore lub te, które nie mogą uczestniczyć w spotkaniach, solidaryzują się poprzez modlitwę i ewentualnie umartwienie w intencji beatyfikacji męczennika. Podczas uroczystości kościelnych przypomina i promuje się osobę męczennika (...). Na terenie lubońskiej parafii trwają prace nad ukończeniem i wyposażeniem izby pamięci, związanej z życiem, działalnością i męczeńską śmiercią ks. Stanisława Streicha. Powstałe inicjatywy potwierdzają tylko opinię męczeństwa i świętości, widocznej po Jego śmierci, mimo iż od niej upłynęło 80 lat⁶⁴.

*

Bibliografia

Źródła niedrukowane

- Archiwum Postulacji sługi Bożego ks. Stanisława Streicha w Kobylnicy (APSS Kobylnica)
Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. 3303-5/20. Roma 2020.
Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. 3303-7/20. Roma 2020.
Congregatio de Causis Sanctorum. Prot. N. VAR. 4929/99. Roma 2009.
Positio super martyrio. Posnanesis beatificationis et canonisationis Servi Dei Stanislai Streich sacerdotis dioecesaniani (1902–1938). Poznań 2021.

⁶⁴ APSS. *Relacja historyka o. dr. hab. Pawła Zajęca OMI*. Poznań 2021.

Relacja historyka o. dr. hab. Pawła Zająca OMI.

Źródła drukowane

- Benedictus XIV. 1839–1842. *De Servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonizatione*. T. 1–7. Prati.
- Congregatio de Causis Sanctorum. 1983. *Normae servandae in Inquisitionibus ab Episcopis faciendis in Causis Sanctorum, 7 februarii 1983*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Congregatio de Causis Sanctorum. 1983. *Regolamento della Congregazione per le Cause dei Santi. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana*.
- Congregatio de Causis Sanctorum. 1985. *Norme sull'amministrazione dei beni delle Cause di Canonizzazione, Roma 20 agosto 1985*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Congregatio de Causis Sanctorum. 2000. *Regolamento della Congregazione per le Cause dei Santi, Roma 1983*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Congregatio de Causis Sanctorum. 2000. *Regolamento della Congregazione delle Cause dei Santi, dicembre 2000*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Tomasz z Akwinu. 1960. *Suma Teologiczna*. Cz. 1–2. Tłum. Pius Belch. London: „Veritas”. https://www.katedra.uksw.edu.pl/suma/suma_1.pdf (12.11.2022).

Artykuły w prasie

1938. „Co ten strzał oznacza?”. *Warszawski Dziennik Narodowy* 4 (59): 3.
1938. „Cóżżeś tu uczynił, Kainie!”. *Przewodnik Katolicki* 44 (11): 160–162.
1938. „Komunista zamordował kapłana w kościele”. *Kurier Poznański* 33 (95): 1.
1938. „Krwawa tragedia w kościele. Ksiądz zamordowany na stopniu kazalnicy”. *Robotnik* 44 (60): 4.
1938. „Na miejscu męczeńskiej śmierci kapłana”. *Orędownik* 68 (50): 1–2.
1938. „Ofiarą skrytobójstwa u stóp ambony”. *Ilustracja Polska* 11 (10): 10.
1938. „Pod wrażeniem zbrodni w Luboniu”. *Ilustracja Polska* 11 (10): 10–11.
1938. „Potworna zbrodnia w kościele w Luboniu”. *Tygodnik Parafialny* (10): 3.
1938. „Szczegóły potwornej zbrodni w Luboniu”. *Kurier Warszawski* 118 (59): 14.
1938. „Wstrząsająca zbrodnia komunisty w Luboniu”. *Samoobrona Narodu* 6 (10): 3.
1938. „Wstrząsająca w swej grozie zbrodnia w kościele”. *Kurier Poznański* 33 (95): 18–19.
1938. „Wstrząsająca w swej grozie zbrodnia w kościele”. *Orędownik* 68 (49): 1–2.
1938. „Zbrodnia w Luboniu”. *Gość Niedzielny* 16 (11): 144.

Opracowania

- Bar Wiesław. 2012. Zagadnienie męczeństwa w obowiązującym prawie i praktyce kanonizacyjnej. W *Postępowanie kanonizacyjne drogą męczeństwa* (Świętość Kanonizowana 8). Red. Szczepan T. Praškiewicz, 35–59. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Misztal Henryk. 1981. *Causae historcae w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*. Lublin: Katolicki Uniwersytet Lubelski.
- Misztal Henryk. 1997. *Prawo kanonizacyjne według ustawodawstwa Jana Pawła II*. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne.
- Misztal Henryk. 2012. Kształtowanie się pojęcia męczeństwa „in odium fidei” i kult pierwszych męczenników. W *Postępowanie kanonizacyjne drogą męczeństwa* (Świętość Kanonizowana 8). Red. Szczepan T. Praškiewicz, 15–34. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Mueller Wojciech. 2019. Droga do świętości. W *Biuletyn informacyjny poświęcony Studze Bożemu ks. Stanisławowi Streichowi*. T. 2. Red. Wojciech Mueller, 1–28. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”.
- Mueller Wojciech. 2017. *Błogosławiona krew – męczeństwo sługi Bożego ks. Stanisława Streicha*. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”.
- Mueller Wojciech. 2021. *Sacerdos et Hostia. Ks. Stanisław Streich – męczennik sprawy Chrystusowej*. Poznań: Wydawnictwo „Kontekst”.
- Oder Sławomir. 2009. Złożenie akt dochodzenia diecezjalnego w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, weryfikacja jego ważności i opracowanie „Positio”. W *Postępowanie beatyfikacyjne na drodze heroicznego cnót* (Świętość Kanonizowana 3). Red. Szczepan T. Praškiewicz, 89–98. Kraków: Wydawnictwo Karmelitów Bosych.
- Piacentini Ernesto. 1979. *II martirio nelle causa dei Santi. Concetto teologico-giuridico. Morte psicologica e martirio blanco. Procedura antica e moderna. Riforma paolina. Fermenti per ulteriori aggiornamenti*. Roma: Libreria Editrice Vaticana.

*

Streszczenie. Artykuł poświęcony został analizie zabójstwa proboszcza parafii św. Jana Bosko w Luboniu, dokonanego 27 lutego 1938 r. przez komunistycznego agitatora. Mimo iż od śmierci kapłana upłynęło tak wiele lat, sprawa po dziś dzień budzi wiele emocji, ponieważ działalność duszpasterska i społeczna ks. Streicha pozostawiła po sobie obfite i błogosławione owoce, a on sam stał się kandydatem do chwały ołtarzy na drodze męczeństwa. W dochodzeniu kanonizacyjnym, zmierzającym do uznania męczeństwa, Kościół zwraca szczególną uwagę na konieczność akceptacji śmierci, jakiej przykład dał Chrystus, i przypomina, że męczeństwo od starożytnych czasów przyrównywane było do chrztu z wody i nazywano je chrztem krwi. Nie zmienia to jednak faktu, że zasadniczymi elementami,

które należy rozpatrzyć w takim postępowaniu, prowadzonym tą właśnie drogą, są: wskazanie konkretnej osoby męczennika oraz osoby prześladowcy, udowodnienie rzeczywistej śmierci, a także wykazanie przyczyny śmierci. Wszystkie te obszary badań nie tylko pojawiają się w „zbrodni lubońskiej”, ale potwierdzają i dają pewność, że sługa Boży ks. Stanisław Streich jest męczennikiem *in odium fidei*, a jego beatyfikacja jest kwestią czasu.

Słowa kluczowe: męczeństwo, osoba męczennika, prześladowca, rzeczywista śmierć, motyw zbrodni.

Abstract: Martyrdom Because of *Odium Fidei* – on the Example of the Murder of Father Stanisław Streich in the Light of the Crime in Luboń. The article is devoted to the analysis of the murder of the parish priest of st. John Bosco in Luboń, made on February 27, 1938 by a communist agitator. Despite the fact that so many years have passed since the priest's death, the matter raises many emotions to this day, because the pastoral and social activity of rev. Steich left behind abundant and blessed fruits, and he himself became a candidate for the glory of the altars on the way of martyrdom. In the canonization inquiry aimed at recognizing martyrdom, the Church pays special attention to the need to accept death, as exemplified by Christ, and reminds us that from ancient times martyrdom was compared to water baptism and was called the baptism of blood. However, this does not change the fact that the essential elements to be considered in such proceedings, conducted in this way, are: indication of a specific person of the martyr and the persecutor, proof of the actual death, as well as the cause of death. All these areas of research not only appear in the “crime of Luboń”, but confirm and ensure that the Servant of God, rev. Stanisław Streich is an *in odium fidei* martyr, and his beatification is a matter of time.

Keywords: martyrdom, martyr, persecutor, actual death, crime motive.

